

JADWIGA KUCZYŃSKA

Em. profesor Instytutu Historii Sztuki KUL

e-mail: jagoda@kul.lublin.plJÓZEF WZOREK (1938-2015)
– HISTORYK SZTUKI, NASZ PRZYJACIEL*

W dniu 11 lutego 2015 r. zmarł w wieku 76 lat mgr Józef Wzorek. Był synem „ziemi tarnowskiej”. Urodził się 5 grudnia 1938 r. w wielodzietnej rodzinie w Piotrkowicach nieopodal Tuchowa. W 1952 r. ukończył szkołę podstawową. Już wtedy krystalizowały się jego zainteresowania, skoro dalszą naukę podjął w Państwowym Liceum Technik Plastycznych w Tarnowie (1952-57). Pogłębił je wybierając historię sztuki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Decyzja studiowania na jedynej wówczas uczelni katolickiej w Polsce była niewątpliwie świadoma. Wpłynęło na nią wychowanie w duchu religijnym i wyniesione z domu wartości.

W 1958 r., będąc studentem II roku historii sztuki, stał się jednym z inicjatorów powstania grupy plastycznej INOPS (z łac. poszukujący), dzięki której uzdolniona artystycznie „kulowska” młodzież miała okazję do rozwijania malarskiego kunsztu i prezentacji swojej twórczości. Inspiracją dla młodych adeptów w dziedzinie historii sztuki do stworzenia własnej grupy malarskiej była być może nauka rysunku i malarstwa pod okiem znanego artysty malarza Antoniego Michałaka. Jeszcze w czasie moich studiów rysunek odręczny należał do obowiązującego przedmiotu na I roku. Wernisaż I wystawy grupy INOPS odbył się na KUL-u w listopadzie 1959 r. Spośród wystawionych dzieł siedmiu autorów, nagrodzono prace Józefa Wzorka i Zbigniewa Strzałkowskiego¹.

* Szczegółowe dane z życia, pracy naukowej i zawodowej mgr. Józefa Wzorka przedstawiła M. WRZESZCZ w artykule *Józef Wzorek (1938-2015) pasjonat sztuki*, „Przegląd Uniwersytecki” 27(1915), nr 2 (154), s. 43-44; zob. także: http://www.kul.pl/mgr-jozef-wzorek,art_59453.

¹ M. ERDMAN-PRZEŁOMCOWA, *Wystawa prac studenckiej grupy Inops*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2(1959), nr 4, s. 121 nn.

W 1962 r. Józef Wzorek uzyskał tytuł magistra. Za rozprawę pt. *Madonna Apokaliptyczna z Cerekwi w Tarnowskim Muzeum Diecezjalnym*, wykonaną pod kierunkiem ks. prof. Władysława Smolenia, otrzymał nagrodę rektorską. Wyróżnieniem było także zatrudnienie na stanowisku asystenta Katedry Historii Sztuki Kościelnej (jej kierownikiem był ks. prof. Smoleń) w Sekcji Historii Sztuki Wydziału Nauk Humanistycznych KUL. Wtedy to, jako studentka I roku historii sztuki, poznałam mgr. Józefa Wzorka, z którym rychło się zaprzyjaźniłam. Podobnie jak Józka fascynowała mnie sztuka średniowieczna.

Inaczej się wówczas na KULu- pracowało i studiowało. KUL był uczelnią małą i chyba dlatego relacje między studentami, profesorami i asystentami cechowała serdeczność. Prof. Antoni Maśliński np. pracowników i studentów historii sztuki nazywał „rodziną”. Żywo stoją mi przed oczyma seminaria z historii sztuki średniowiecznej, prowadzone przez ks. prof. Smolenia. Wokół ścian sali rozmieszczone gotyckie rzeźby nadawały wnętrzu „mystyczną” wręcz atmosferę. Przy długim stole nakrytym zielonym suknem siedzieli seminarzyści wspólnie z ks. profesorem i trzema asystentami: Józefem Wzorkiem, Zbigniewem Strzałkowskim i jeszcze wówczas mgr. Tadeuszem Adamkiem (dr Tadeusz Adamek zmarł w wieku 74 lat 9 lutego 2015 r.). Seminaria ożywione dyskusją znacznie się przeciągały. Nikt czasu nie liczył.

W Sekcji Historii Sztuki KUL Józek pracował do 30 września 1971 r. Prowadził ćwiczenia, brał udział w seminarium ze sztuki średniowiecznej, w objazdach naukowych i podobnie jak inni asystenci, miał dyżury w bibliotece Sekcji Historii Sztuki. Konsultacje ze studentami nie należały do pensum, to było oczywiste.

W 1965 r. Józek poślubił polonistkę Elżbietę Chełchowską. Małżeństwo pobłogosławił ks. Władysław Smoleń w kościele par. we Wrzelowcu (parafia Kluczkowice), w rodzinnej miejscowości Elżbiety.

Państwu Wzorkom urodziły się dwie córki: Małgorzata (ur. w 1967 r.) po ojcu odziedziczyła zdolności artystyczne. Jest członkiem Związku Artystów Plastyków, należy do Grupy Artystycznej KONTRAST w Lublinie, Kazimierskiej Konfraterni Sztuki w Kazimierzu Dolnym, brała udział w wielu wystawach autorskich i zbiorowych (w Polsce i zagranicą). Kontynuatorem rodzinnych tradycji jest syn Małgorzaty – Adam Saran. Dnia 1 września 2015 r. w Galerii Art Brut – CK w Lublinie odbył się wernisaż jego prac, zatytułowany: „Adam Saran. Debiut malarza”. Justyna (ur. 1969 r.), którą podawałam do chrztu, ukończyła filologię polską na KUL-u. Pracuje jako polonistka w Liceum im. Józefa Tischnera w Poznaniu. Szkoła, oprócz nauki objętej programem, dba o utrwalanie spuścizny swego patrona, w czym aktywnie uczestniczy Justyna. Ma dwóch synów. Jan studiuje w Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, a Piotr na Politechnice w Poznaniu.

Od 1 października 1971 r. do 1 października 1976 r. Józek był zatrudniony w Międzywydziałowym Zakładzie Leksykograficznym, poczynając od stanowiska asystenta do starszego dokumentalisty.

Głównym celem Zakładu było wydanie *Encyklopedii Katolickiej*. Rozwój naukowy Józka nie został przerwany zmianą miejsca pracy. Wręcz przeciwnie, bo w ciągu 5 lat do

wcześniej opublikowanych artykułów (jeden na podstawie pracy magisterskiej na temat Madonny z Cerekwi ukazał się w „Rocznikach Humanistycznych” 3(1965), s. 117-145), dwa obejmują zagadnienia związane z oprawami relikwii Drzewa Krzyża Świętego (*Oprawy relikwii Drzewa Krzyża Świętego w kościele OO Dominikanów w Lublinie*, „Roczniki Humanistyczne” 19(1971), s. 63-77; *Oprawa Krzyża Świętego w kościele OO Dominikanów w Lublinie*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1971, nr 32, s. 418-422), dwa wspólnie z Karolem Majewskim (*Twórcy tzw. renesansu lubelskiego w świetle nowych badań*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1969, nr 31, s. 127-131 i *Z badań nad rozwojem architektury w Lublinie w I poł. XVII wieku*, „Rocznik Lubelski” 13(1971), s. 59-80), dorobek naukowy Józefa Wzorka powiększył się o 65 haseł do *Encyklopedii Katolickiej*.

Hasła obejmują bliską mu zwłaszcza sztukę sakralną, w tym żywoty świętych, ikonografię chrześcijańską, ale także tematykę świecką, np. biogramy malarzy i architektów. „Na szczególną uwagę zasługuje redakcyjne opracowanie hasła Częstochowska Matka Boża i autorskie przygotowanie części dotyczących dziejów cudownego obrazu i jego recepcji – do dziś tekst ten widnieje na stronie internetowej Jasnej Góry” – napisała Maria Wrzeszcz².

W Międzywydziałowym Zakładzie Leksykograficznym, podobnie jak wcześniej w Sekcji Historii Sztuki, mgr Józef Wzorek był cenionym pracownikiem, dlatego też więź z Sekcją nie została zerwana. Niejednokrotnie w latach siedemdziesiątych proszono go o zastępstwo w prowadzeniu zajęć ze Wstępu do historii sztuki i średniowiecznej sztuki polskiej.

Pracę naukową Józefa Wzorka *sensu stricto* zamyka cenne opracowanie *Drzewo Krzyża Świętego. Kościół OO Dominikanów w Lublinie*, w którym powrócił do zajmującej go od lat tematyki. Pierwsze wydanie z przedmową o Alberta Krąpca pochodzi z października 1991 r., kiedy skradziono relikwię, drugie z 2008 r. (Lublin, Norbertinum).

W 1976 r. Józef Wzorek podjął pracę w Pracowniach Konserwacji Zabytków w Lublinie. Z placówką konserwatorską był związany do 1990 r., do czasu jej likwidacji. W PKZ pełnił kolejno funkcje: pracownika Konserwacji Zabytków, kierownika Konserwacji Dziel Sztuki i kierownika Pracowni Konserwacji Drewna Zabytkowego. Do jego zadań należało, między innymi, nadzorowanie prac konserwatorskich na lubelskim Starym Mieście, uczestnictwo przy konserwacji wielu zabytkowych obiektów nie tylko na Lubelszczyźnie, ale także w Tallinie i w Rydze. Ponadto wykonywał dokumentację naukowo-historyczną. W pracy przejawiał dużą dociekliwość badawczą.

Józek od 1964 r. był członkiem Towarzystwa Przyjaciół KUL, należał do Stowarzyszenia Historyków Sztuki w lubelskim oddziale, był członkiem Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków. Generalny Konserwator Zabytków Tadeusz Zielniewicz ustanowił go 12 października 1993 r. Rzecznikiem Ministra Kultury i Sztuki w specjalności: konserwacja sztuki zdobniczej i przedmiotów z drewna.

² M. WRZESZCZ, *Józef Wzorek...*, s. 44.

Józek był miłośnikiem sztuki, pasjonatem i kolekcjonerem. Nie omijał targów staroci, znał w Lublinie wszystkie antykwiariaty. Cieszył się z wyszukanego, najdrobniejszego nawet „znaleziska”. Spełniał się w przywracaniu do stanu pierwotnego zniszczonych wyrobów, najczęściej rzemiosła artystycznego, które w jego rękach nabierały pierwotnego blasku i wracały do rangi dzieł sztuki. Znał się dobrze na snycerce: drewnianej rzeźbie i zabytkowych meblach. Znajomość technik wyniósł z Liceum, w dziedzinie konserwacji był samoukiem. W sferze jego marzeń pozostało posiadanie choćby najmniejszego warsztatu. Zawsze chętnie służył konserwatorską pomocą. Wiele z moich „drobiazgów” zawdzięcza Józkowi powrót do dawnego stanu.

Józek był moim przyjacielem od chwili poznania w 1962 r. Znałam więc go bardzo dobrze. Z dużym poczuciem humoru, trafnie dostrzegał śmieszności u innych, ale także i u siebie. Z natury zamknięty, nie ujawniał swoich uczuć, głęboko kochał rodzinę. Był marzycielem o bogatej wyobraźni. Na pracowniczej działce pp. Wzorków, która przywoływała mu wspomnienia z lat dzieciństwa, sadił, plewił, radowała go każda nowa roślina. Przed laty w tym malowniczym ogródku wielokrotnie z Edwardem Zwolskim spotykaliśmy się z Józkiem. Pozostały mi w pamięci nasze rozmowy prowadzone w zaciszu przyrody.

Zmarł 11 lutego 2015 r. Tydzień później – 18 lutego, po mszy św. żałobnej, której przewodniczył przyjaciel Józka, ks. prof. Anzelm Weiss, został odprowadzony na miejsce wiecznego spoczynku na cmentarzu na Majdanku. Żegnała go rodzina oraz licznie zgromadzeni przyjaciele i znajomi.